

Snelkookpan

In de kinderopvang wordt al jaren gediscussieerd over het weren van ongevaccineerde kinderen. *Trouw* zocht enkele hoofdrolspelers uit dat debat op. Wat zijn de lessen voor nu?

De lessen uit het kinderprikdebat

tekst **Rianne Oosterom**
illustratie **Suzan Hijink**

Stel – en nu wordt iets van uw verbeeldingskracht gevraagd, lezer – het maatschappelijk debat is een gasfornuis vol pannen waarin allerhande kwesties staan te pruttelen. Zo'n gezellig oud-Hollands fornuisje, tegeltjes met ploegende boeren op de achtergrond, met pannen van emaille tot modern, met een geur aan onderwerpen – de een borrelender dan de ander.

Dan zou de kwestie 2G, waarover we ons afgelopen week druk maakten, in de snelkookpan zitten. Veel stoom. Bijna overkookend. Beslissingen volgen het liefst komende week, want: crisis. Veel andere debatten, eigenlijk de meeste in dit polderland, zitten in slowcookers of braadpannen. Neem nou de kwestie verplichte vaccinatie voor de kinderdagopvang.

Een lekker uitgebreid debat, het beslaat enkele jaren, dat werd gevoerd zonder een virus dat in de nek hijgt. Hoewel er veel verschillen zijn, hebben de twee kwesties ook één grote overeenkomst: ze gaan over de vraag of en wanneer het gerechtvaardigd is om ongevaccineerde personen te weigeren op specifieke locaties. Wat leert dit trage debat ons, nu er op dit moment zo weinig tijd is?

Want over twee weken al, na de lockdown light, wil het kabinet dat ondernemers in de horeca- en evenementensector kunnen kiezen voor 2G. Ongevaccineerden komen er dan niet meer in.

Nu kunnen zij nog met een negatief testbewijs de kroeg in. Komende maandag gaat het wetsvoorstel naar de Tweede Kamer, die er nog niet uit is.

Voor we naar de lessen gaan, eerst even de discussie in een notendop, om het geheugen op te frissen. Een simpel feitje was de grote katalysator: in de periode 2012 tot 2017 daalde de landelijke vaccinatiegraad voor de bof, mazelen en rodehond (bmrprik) onder 2-jarigen van 96 procent naar 93 procent.

Bezorgde ouders

De pan werd op het maatschappelijk-debat-fornuis gezet en er werd flink gediscussieerd. Media speurden naar de nieuwe antivaxxers. Bezorgde ouders riepen om een vaccinatieplicht, want was een vaccinatiegraad van 95 procent niet wat de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voorschreef? Hoe gevaarlijk was het om daaronder te zitten?

Een onafhankelijke commissie onder leiding van Roos Vermeij boog ('Zoals dat vaker gaat bij gevoelige onderwerpen', zegt ze er nu zelf over) zich een half jaar lang over de kwestie en presenteerde in 2019 het rapport *Prikken voor elkaar*. De conclusie: een vaccinatieplicht in de opvang moet overwogen worden als de vaccinatiegraad onder een kritische grens zakt.

Rond diezelfde tijd nam de Friese opvangorganisatie Berend Botje het heft in eigen handen en begon met het weigeren van ongevaccineerde kinderen op haar locaties. Op dat moment was het onduidelijk of dat zomaar mocht. Inmiddels heeft het Europees Hof voor de Rechten van de Mens geoordeeld dat kinderdagverblijven een vaccinatie mogen eisen.

De zaak was aangespannen door Tsjechische ouders die hun kinderen niet wilden vaccineren. In dat land zijn negen vaccinaties verplicht voor kinderen. In Italië mogen niet-ingeënte kinderen niet naar school en Duitsland weigert ze de toegang tot de kinderopvang. In Frankrijk geldt hetzelfde voor zes ziektes.

In Nederland gaat het wellicht die kant op. Vorig jaar nam de Tweede Kamer een wet aan die kinderdagverblijven toestaat niet-ingeënte kinderen te weigeren. Het wetsvoorstel ligt nu bij de Eerste Kamer. Staatssecretaris Paul Blokhuis heeft gezegd dat als de vaccinatiegraad – die inmiddels gestabiliseerd is – verder daalt, hij strengere maatregelen overweegt.

Weerstand is deels cultureel

Tot zover de geschiedenisles. Die uitspraken van Blokhuis betekenen een 'redelijk radicale omslag' in het Nederlandse vaccinatie-

Het oer-Hollandse idee van soevereiniteit in eigen kring is volgens hem ook nog steeds levend

debat, zegt Roland Pierik, rechtsfilosoof en aan de Universiteit van Amsterdam en lid van de vaccinatiecommissie van de Gezondheidsraad. Hij roerde zich sterk in het debat over de kinderopvang en betoont zich nu, in het coronadebat, een voorstander van vaccinatieplicht.

Opende het de deur naar méér vaccinatieplicht in de vorm van 2- of 3G? Misschien een beetje, ziet Pierik. Hij ziet wat barstjes in het idee dat vaccinatieplicht niet in onze volksraad zou zitten, hoewel het oer-Hollandse idee van 'soevereiniteit in eigen kring' volgens hem ook nog steeds levend is.

De vader van dit idee, Abraham Kuyper, voorman van de antirevolutionaire partij (ARP), bepleitte hiermee dat allerlei maatschappelijke kringen, van kerken tot universiteiten, zo autonoom mogelijk moesten zijn. Ze moesten elkaar niet overheersen. En al helemaal niet overheerst worden door de staat – die moest zijn tengels thuis houden.

"Het idee dat je geen oordeel mag hebben over mensen die zich niet laten vaccineren, dat leeft onder een groep Nederlanders, komt daarvandaan," zegt Pierik. Hij zag het in het debat over de kinderopvang en hij ziet het nu weer.

Het verklaart een deel van de weerstand bij gevaccineerden die niet willen leven in een land waarin ongevaccineerden beperkt worden.

"Ja, het speelt zeker mee dat we in de Nederlandse cultuur gewend zijn om te gaan met minderheden die anders denken en hen te laten", zegt ook Roos Vermeij, indertijd voorzitter van de commissie kinderopvang & vaccinatie, nu wethouder voor de PvdA in Rotterdam. Wellicht ligt vaccinatieplicht daarom gevoeliger hier dan elders in Europa. Maar een wetmatigheid in de Nederlandse

vaccinatiedebatten is tegelijk: hoe zichtbaarder de gevolgen van niet-vaccineren, hoe moeilijker het wordt om de ongevaccineerden 'te laten', ziet Pierik. Dat werd heel duidelijk in het debat over het weren van ongevaccineerde kinderen in de opvang.

Mazelen

Journalist Nicole Gommers werd min of meer per ongeluk een belangrijke stem in dit debat. Haar zoonje van acht maanden raakte besmet met de mazelen door een ongevaccineerd ouder kind. Hij overleefde ternauwernood. Inmiddels is hij acht jaar en gaat het heel goed met hem.

Ze zat, zegt ze, al te wachten op vragen over parallellen tussen toen en nu: ze heeft er de afgelopen week veel over nagedacht. "De huidige discussie is in essentie hetzelfde: er is een groep die vasthoudt aan het recht om niet te vaccineren, terwijl het recht van de ander op gezond leven in het gedrang komt. Dezelfde discussie speelt nu ineens maatschappijbreed."

Ze was indertijd te gast bij talkshows af en sprak met kranten, omdat ze met haar verhaal ouders bewust wilde maken van de mogelijke gevolgen van hun vrije keuze. Het was de tijd, zegt Pierik, dat mensen die hun kinderen niet lieten prikken, lang niet altijd meer van de biblebelt kwamen. "Je vond ze ook in de binnenstad van Utrecht, om maar iets te noemen."

Baby's jonger dan veertien maanden zijn nog niet ingeënt tegen de ontzettend besmettelijke mazelen. "Ouders, ook degenen die hun kind niet vaccineerden, schrokken zich rot van het idee dat hun keuze een baby het leven kan kosten. De meesten wilden dat risico niet lopen. Ik heb van veel ouders gehoord dat zij alsnog zijn gaan vaccineren," aldus Gommers.

In het huidige debat is het lastiger om die gevolgen te laten zien, ziet ze, maar het kan wel meer gebeuren, vindt ze. "Het gaat nu om het beschermen van ouderen en kwetsbaren. Het lijkt wel of die groepen minder aalbaar zijn dan baby's, denk aan een term als dor hout. Er is blijkbaar minder compassie met die groepen, dus blijft een groep het eigen ik voorop zetten."

De mensen die wachten op een operatie of een transplantatie, een groep die enorme gevolgen ondervindt van de drukte in de ziekenhuizen, zitten nu stilletjes in een hoekje, zegt Pierik. Zij zouden best een belangrijkere stem in het debat mogen krijgen, vindt hij. "Dan zien mensen net als bij de kinderopvangdiscussie: die zelfbeschikking is niet zonder gevaar."

Toen de commissie van Roos Vermeij half jaar lang nadacht over de kinderopvang-kwestie, legden zij en haar commissiegeno-